

Julkilausuma 26.3.2020:

2020-luvun progressiivista talouspolitiikkaa: Kansalaisosingosta rahareformiin

Kansalaisten, yritysten ja hyvinvointivaltion rahoituksen turvaaminen poikkeusolojen aikana ja sen jälkeen

Tiivistelmä:

Poikkeusoloissa Suomen valtio turvaa kansalaistensa toimeentuloa **kansalaisosingolla, johon kaikki täysi-ikäiset Suomen kansalaiset ovat oikeutettuja**. Toimenpide rahoitetaan omalle keskuspankille velkaantumalla. Valtion velkaantuminen ei täten muodostu ongelmaksi, eikä hyvinvointivaltiota tarvitse ajaa sen takia alas.

Kriisin jälkeen toteutetaan hallittu rahareformi, joka lopullisesti vapauttaa valtion rahoitusrajoitteista siirtäen rahanluontioikeuden pankeilta valtiolle. Se mahdollistaa tasa-arvoisen siirtymän taloudellisesti ja ekologisesti kestävään yhteiskuntaan.

Suomen Talousdemokratia ry:n tarkoituksena on ohjata yhteiskuntaa kohti kestävää ja demokraattista talousjärjestelmää tuomalla esiin uskottava ja käytännöllinen vaihtoehto velkaperusteiselle rahajärjestelmälle, sekä lisätä kansalaisten kiinnostusta yhteiskunnalliseen talousjärjestelmään ja sen kehitykseen.

Tilannekuva:

Koronaviruspandemian aiheuttama taloudellinen epävarmuus on lamauttanut taloudellisen toiminnan lähes globaalisti ja johtanut pörssien romahduksiin. Vastauksena pandemian aiheuttamaan poikkeustilaan ja talouskriisin uhkaan Euroopan keskuspankki, Euroopan komissio ja Eurooppa-neuvosto ovat antaneet jäsenvaltioille vapaat rahoitusmahdollisuudet vaadittaviin toimiin pandemian ja talouskriisin taltuttamiseksi (EKP, 2020; Euroopan komissio, 2020; Eurooppa-neuvosto, 2020).

Valtioneuvoston ensimmäiset toimenpiteet ovat pyrkineet mahdollistamaan yksityisen sektorin luototuksen poikkeusolojen aikanakin, jotta yritykset eivät ajautuisi maksuvaikeuksien takia konkurssiin. Lisäksi yrittäjät ja freelancerit otettiin työttömyysturvan piiriin ihmisten toimeentulon turvaamiseksi.

Toimet ovat olleet oikeansuuntaisia, mutta nyt olisi mahdollista ja äärimmäisen tärkeää toteuttaa progressiivista talouspolitiikkaa, jossa julkisen sektorin merkittävällä alijäämällä helpotetaan valtakunnallisen terveydenhuollon ja kuntien tärkeiden toimintojen ylläpitoa ja parannetaan kansalaisten maksukykyä ja ostovoimaa. Myös yrityksille voisi tarjota suoria tukia, kun tarveperustainen luototus todennäköisesti osoittautuu riittämättömäksi.

Työttömyysturvan ulottaminen yrittäjille ja freelancereille on hyvä toimenpide, vaikkakin nykytilassa tarveharkinnan väistämätön ruuhkautuminen tulee aiheuttamaan tuhansille kotitalouksille taloudellista epävarmuutta muutenkin epävarmassa kokonaistilanteessa. Suomen kotitalouksien velkaantumisesta on oltu jo pitkään huolissaan, ja kriisi tulee väistämättä pahentamaan tilannetta. Ehdottamamme keinot auttavat myös pitkällä aikavälillä kotitalouksien velkaantuneisuuden vähentämistä.

Toimenpide-ehdotukset:

1. Hyvinvointivaltion, yritysten ja kansalaisten (tarkemmin kohta 2.) maksukyvyyn ja ostovoiman varmistava rahoitus turvataan mittavalla valtion velkaantumisella omalle keskuspankille pandemian ajaksi. Velkaa omalle keskuspankille ei käytännössä tarvitse koskaan maksaa takaisin. Valtion velkaantuminen ei täten muodostu ongelmaksi, eikä hyvinvointivaltiota tarvitse ajaa sen takia alas.

2. Poikkeustilan ajan maksettava kuukausittainen kansalaisosinko turvaa kotitalouksien maksuvalmiutta ja ostovoimaa. Kansalaisosinko on 1000 euron suuruinen ja vastikkeeton. Se maksetaan normaalien tulojen tai sosiaaliturvan lisäksi verovapaasti ilman tarveharkintaa (tarveharkinnan ruuhkautumisen välttämiseksi). Kansalaisosinko on vapaaehtoinen, mutta kaikille, jotka ilmoittavat tietonsa kansalaisosingon maksajalle (Kansaneläkelaitos tai Verottaja), maksetaan kansalaisosinkoa poikkeusolojen voimassaolon ajan.

Kotitalouksien taloudellisen turvan vahvistamisen lisäksi kansalaisosingon nostamisesta syntyvää tietoa voidaan hyödyntää myöhemmin sosiaaliturvan uudistamishankkeen yhteydessä. Tämän ohella saadaan myös tietoa esimerkiksi toimenpiteen vaikutuksesta inflaatioon¹.

Vastaavaa on jo maailmalla toteutettu koronakriisin aikana. Hongkong on jakanut kansalaisilleen noin 1300 euron suuruisen kertaluontoisen kansalaisosingon (HS, 25.2.2020). Myös Yhdysvaltain senaatti on päättänyt, muiden tukitoimien lisäksi, jakaa 1200 dollaria jokaiselle yhdysvaltalaiselle aikuiselle ja 500 dollaria jokaiselle yhdysvaltalaiselle lapselle (Yle Uutiset, 25.3.2020).

3. Kaikille kansalaisille avataan keskuspankkitili. Tämä tarkoittaa sitä, että kansalaisten talletukset ovat aina turvassa keskuspankin tilillä, vaikka oma pankki menisikin konkurssiin. Pankit edelleen hallinnoivat asiakkaidensa tilejä ja maksuja, mutta ihmisten rahat eivät enää ole osa niiden tasetta (toisin sanoen pankit eivät enää omista asiakkaidensa talletuksia). Pankkien pelastuspaketeista ja talletussuojasta voitaisiin luopua, mikä mahdollistaisi liiallista riskiä ottaneiden pankkien kaatumisen ilman, että se aiheuttaisi järjestelmätason kriisiä. Siten pankkisektori voisi siirtyä toimimaan aidosti markkinatalouden normaalin logiikan mukaan. Nykyisin lähinnä vain pankeilla ja valtiolla on tili keskuspankissa.

Uudistus tunnetaan myös nimellä sähköinen käteinen (CBDC, Central Bank Digital Currency), jonka käyttöönottoa mm. Suomen Pankki (BoF, 2017; Takala, 2016) ja muut maailman keskuspankit ovat selvittäneet. Ruotsissa sähköisen käteisen kokeilu aloitettiin helmikuussa 2020 (Riksbank, 2020). Vuonna 2019 Alankomaiden parlamentin tieteellinen toimikunta suositteli keskuspankkitilien käyttöönottoa (WRR, 2019).

¹ Jos taloudessa vallitsee merkittävää vastentahtoista työttömyyttä ja kasvu on heikkoa, ei kysynnän stimuloiminen keskuspankkirahoituksen varassa ole sen inflatorisempaa kuin sen stimuloiminen markkinoilta saatavan rahoituksen varassa. Historiallisen katsauksen mukaan valtion rahanluonti ei ole johtanut hyperinflaatioon, jos tuotantokapasiteetti on säilynyt. (Ryan-Collins, 2015, Hanke & Krus, 2012)

4. Kriisin jälkeen toteutetaan hallitusti ja asteittaisesti rahareformi. Rahareformi siirtäisi rahanluontioikeuden pelkästään valtiolle / keskuspankille. Nykyään liikepankit luovat uutta rahaa lainanannon yhteydessä ja tuhoavat sitä, kun lainoja maksetaan takaisin (BoE, 2014; Gross & Siebenbrunner, 2019; EKP, 2017). Reformin jälkeen pankit toimisivat ainoastaan asiakkaidensa talletusten ja maksuliikenteen hallinnoijina, eivät talletusten omistajina, niin kuin tällä hetkellä. Lainaustoiminnan osalta liikepankit toimisivat jatkossa rahan välittäjinä sijoittajilta lainaa tarvitseville, kuten monet kuvittelevat niiden toimivan nytkin, ja kuten muut rahoituslaitokset² toimivat. Liikepankit eivät siis enää pystyisi luomaan ja tuhoamaan rahaa, niin kuin ne tekevät tällä hetkellä.

Aihetta tutkineen kotimaisen väitöskirjatutkimuksen mukaan tällä järjestelyllä Suomen valtion saama hyöty olisi keskimäärin 6 miljardia euroa velatonta rahaa vuodessa. Tämän se pystyisi lyhentämättömänä käyttämään julkisen sektorin toimintojen rahoittamiseen ja ylläpitämiseen (Lainä, 2018).

5. Rahareformin myötä valtioilla olisi varaa ekologisen jälleenrakennuksen investointiohjelmaan (BIOS, 2019). Toimet olisivat linjassa myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa (YK, 2020). Lisäksi kansalaisosinko / helikopteriraha otetaan käyttöön uutena talouspoliittisena työkaluna, jolla voidaan tarvittaessa elvyttää reaalitaloutta oikeudenmukaisesti ja vaatimatta yksityisen sektorin velkaantumista.

Koronaviruspandemian taloudellisista haasteista selviäminen ilman, että se johtaa pahimmillaan Suomen 1990-luvun alun lamaan vastaavaan kriisiin ja epätoivoon, vaatii rohkeita ja progressiivisia toimia. Kansalaisosinko tuo taloudellista turvaa ja helpotusta kaikille, jotka sitä tarvitsevat. Kriisin jälkeen on otettava opiksi ja aloitettava sosiaalisesti kestävä ekologinen jälleenrakennus ilman riippuvuutta ikuisesti kasvavasta velasta.

Lisätietoja: <http://talousdemokratia.fi/usein-kysytyt-kysymykset/>

Yhteydenotot:

Konsta Nylander

Puheenjohtaja

040 731 2596

konsta@talousdemokratia.fi

Valtteri Aaltonen

Varapuheenjohtaja

040 767 5756

valtteri@talousdemokratia.fi

² Esimerkiksi sijoitusrahastot, vakuutusrahastot ja eläkerahastot

Lähdeviitteet

- BIOS (2019) Ekologinen jälleenrakennus. BIOS tutkimusyksikkö. <https://eko.bios.fi/>
- BoE (2014) Money Creation in the Modern Economy. Bank of England. <https://www.bankofengland.co.uk/quarterly-bulletin/2014/q1/money-creation-in-the-modern-economy>
- EKP (2020) ECB announces €750 billion Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP). Press release, 18 March 2020. European Central Bank. https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200318_1~3949d6f266.en.html
- EKP (2017) Mitä on raha? Euroopan keskuspankki. https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.fi.html
- Euroopan komissio (2020) Coronavirus: Commission proposes to activate fiscal framework's general escape clause to respond to pandemic. Press release, 20 March 2020. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_499
- Eurooppa-neuvosto (2020) Statement on COVID-19 economic policy response. Press release, 16 March 2020. European Council. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/16/statement-on-covid-19-economic-policy-response/>
- Gross, M. & Siebenbrunner, C. (2019). Money Creation in Fiat and Digital Currency Systems. IMF Working Paper 19/285. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/12/20/Money-Creation-in-Fiat-and-Digital-Currency-Systems-48843>
- Hanke & Krus (2012) World Hyperinflations. Cato Institute Working Paper. <https://www.cato.org/publications/working-paper/world-hyperinflations>
- HS (26.2.2020) Hongkong jakaa jokaiselle kansalaiselle lähes 1 200 euron edestä rahaa – tarkoituksena elvyttää koronaviruksen runtelemaa taloutta. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/talous/art-2000006419828.html>
- Lainä, P. (2018) Full-Reserve Banking: Separating Money Creation from Bank Lending, PhD Thesis in Political Science, University of Helsinki, Helsinki: Publications of the Faculty of Social Sciences 89/2018. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/241062?locale-attribute=en>
- Riksbank (2020) The Riksbank to test technical solution for the e-krona. Sveriges Riksbank. <https://www.riksbank.se/en-gb/press-and-published/notices-and-press-releases/notices/2020/the-riksbank-to-test-technical-solution-for-the-e-krona/>
- Ryan-Collins, J. (2015) Is Monetary Financing Inflationary? Levy Institute. http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_848.pdf
- Suomen Pankki (2017) Digitaalinen keskuspankkiraha. BoF Economics Review. https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/14951/BoFER_4_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Takala, K. (2016) Blogi: Pitäisikö keskuspankkien laskea liikkeelle sähköistä käteistä? Euro ja Talous. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2016-2/pitaisiko-keskuspankkien-laskea-liikkeelle-sahkoista-kateista/>
- WRR (2019) *Money and Debt. The public role of banks*. The Netherlands Scientific Council for Government Policy. <https://english.wrr.nl/topics/money-creation/documents/publications/2019/06/04/summary-money-and-debt>
- YK (2020). About the Sustainable Development Goals. United Nations. https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/?fbclid=IwAR0Ji8LOVr37BKRbo7ndSp8q5BA58cGaR_GN-owy2kJFYwo6PrLXvmITr-0
- Yle Uutiset (25.3.2020) Yhdysvalloissa päästiin sopuun jättimäisen suuresta paketista talouden elvyttämiseksi – Aasiassa pörssikurssit kiittivät heti. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-11274455>